

STUDII

Muzica imaginară

Octavian Nemescu

În anul 1975 (deci acum 40 de ani) propuneam un alt fel de muzică: **o cântare neexteriozată**, care să nu se facă prin intermediul vocii umane sau a unui instrument muzical, a orchestrei ori a mijloacelor electroacustice. Așadar, o sonorizare **lăuntrică, interiorizată, intimă, introvertită** ce vizează **individul** și solicită **imaginația**. Ar mai putea fi numită și CÂNTAREA TĂCUTĂ.

Este ca și cum o persoană care este „însetată” de muzică (cultă), ar fi privată, la un moment dat, în viața sa, din anumite motive, de modalitatea exteriorizării inspirațiilor sale muzicale, cu alte cuvinte, nu ar avea la îndemână niciun instrument muzical. În plus, i s-ar interzice și utilizarea vocii. Ca atare, nu-i rămâne altceva de făcut decât să reverse inspirațiile sale sonore în această cântare secretă, cu ajutorul imaginației, și pe care nu o aude nimeni, în afară de el, **subiectul practicant**. Actul de creație artistico-muzicală, mai ales în faza sa inițială, de inspirație, de visare a proiectului acustic, de către un compozitor, ne apare tot ca un act de imaginație lăuntrică. Drept urmare statutul de PRACTICANT ar fi cel mai adecvat muzicii imaginare. Chiar dacă la început această practicare ar părea dificilă, prin repetare și insistență, cântarea imaginară s-ar instala de la sine ca o stare de fapt.

Mai mult decât atât, **senzațiile de natură vizuală, gustativă, olfactivă, tactilă** s-ar transforma, pe fundalul unor percepții de natură sinestezică, în *sunete imaginate*. Respectivele „traduceri” ar duce la o muzicalizare a senzațiilor

și la o unificare a simțurilor. S-ar reduce, în acest fel, toate senzațiile la sunete și vibrații care se văd, se miros, sunt gustate sau pipăite. **Organele de simț ar reprezenta instrumentele muzicale ale cântării.**

Partitura acestei muzici ar deveni însăși Natura, ambientul înconjurător, pe toate palierele sale senzoriale. Actul muzicalizării, cântării poate căpăta o continuitate, o durabilitate cvasi totală: de dimineața până seara. De zile, săptămâni, luni, ani. Ar fi posibilă, în felul acesta o cântare continuă de-a lungul vieții în care fiecare sunet să se desfășoare pe parcursul unui an (de pildă). Iar materializarea timbrală, în plan imaginar, ar depăși-o pe cea reală, de factură vocalo-instrumentală sau concreto-electronică. Se vor închipui, bunăoară, vibrații de cristale sau cele ale munților și stâncilor, glasuri de tunete, acustici vegetale în mișcare ascendentă, etc. S-ar putea cânta imaginar și fără provocarea unor senzații de altă natură. Iar unele **sunete** sau **intervale muzicale** pot căpăta, în imagistica sonoră, statutul și, ca atare, **puterea unor săgeți, cuie, fulgere**, deci **arme sonore** în lupta subiectului practicant cu el însuși, cu zonele sale negative, întunecate (obscure), egotice, în ideea îmbunătățirii condiției sale umane. Muzica astfel concepută, ar putea căpăta o funcție TRANSCULTURALĂ.

Ce este așadar muzica imaginară? Un nou GEN MUZICAL, alături de altele precum muzica de cameră, simfonică, opera, baletul, muzica electroacustică, cea corală, ritualică (bisericească), ambientală, muzica ușoară, jazz, etc. Ce reprezintă ea? O reacție, **o antiteză a Spectacularului**, un ANTIspectacol.

În Ritualurile magice, de origină străveche, se încerca realizarea unei comunicări pe **Verticala Ascendentă** cu NEVĂZUTUL, altfel spus, cu Instanțele Transcendenței. Aici, nu există factori pasivi, ci fiecare individ participă activ la Ritual, cântând, dansând, pronunțând cuvinte magice, cu toții fiind mascați într-un anumit fel (pentru a repera simbolic Personajele invocate), acesta reprezentând un factor de Exaltare Colectivă, de Unificare a obștei.

În cadrul *spectacular*, apărut în cultura și civilizația europeană după Renaștere, lucrurile stau invers. Comunicarea se produce *pe orizontală*: de la om la om. Există **factori activi: emițătorii** mesajului, manipulatorii, așezați pe scena Templului spectacular (în locul Altarului) și cei **pasivi**, manipulații, în ipostaza **receptorilor**. Ei au cumpărat biletele și în consecință răsplătesc cu aplauze sau contestă, prin huiduieli, mesajul recepționat. Secretul manipulării constă în maxima EXTERIORIZARE senzorială a ambalajului semantic (viteză de execuție, virtuozitate, dinamică puternică, vizualizare extremă, cu culori și lumini stridente, mirosuri atrăgătoare, etc.).

Astăzi, datorită progresului tehnologic, dobândit în planul mass-media, totul se dă în spectacol: revoluțiile, războaiele, comploturile, scenele intime din biografia unor vedete, intens mediatizate, și chiar ritualurile religioase ce-și pierd, în felul acesta, aura magică. Manifestările Vulgului, în ipostaza gloatei, a maselor dezlănțuite, se vor exercita, întotdeauna, într-un context spectacular.

Ca reacție la spectacol, cântarea imaginară se va desfășura fără spectatori (observatori) și critici (comentatori). În acest caz emițătorul, interpretul mesajului este, în același timp, și receptorul său, în cadrul unui **Ritual individual și lăuntric**, cu miza pe efortul imaginativ, ce exclude postura pasivă. Se statuează astfel, o ipostază AUTISTĂ, a Singurătății, în practicarea muzicii, în care comunicarea se face doar cu EUL SUPERIOR.

SENZAȚII VIZUALE convertite în SUNETE IMAGINARE CROMOSON sau CÂNTAREA OBIECTELOR Muzică imaginară (1974-75)

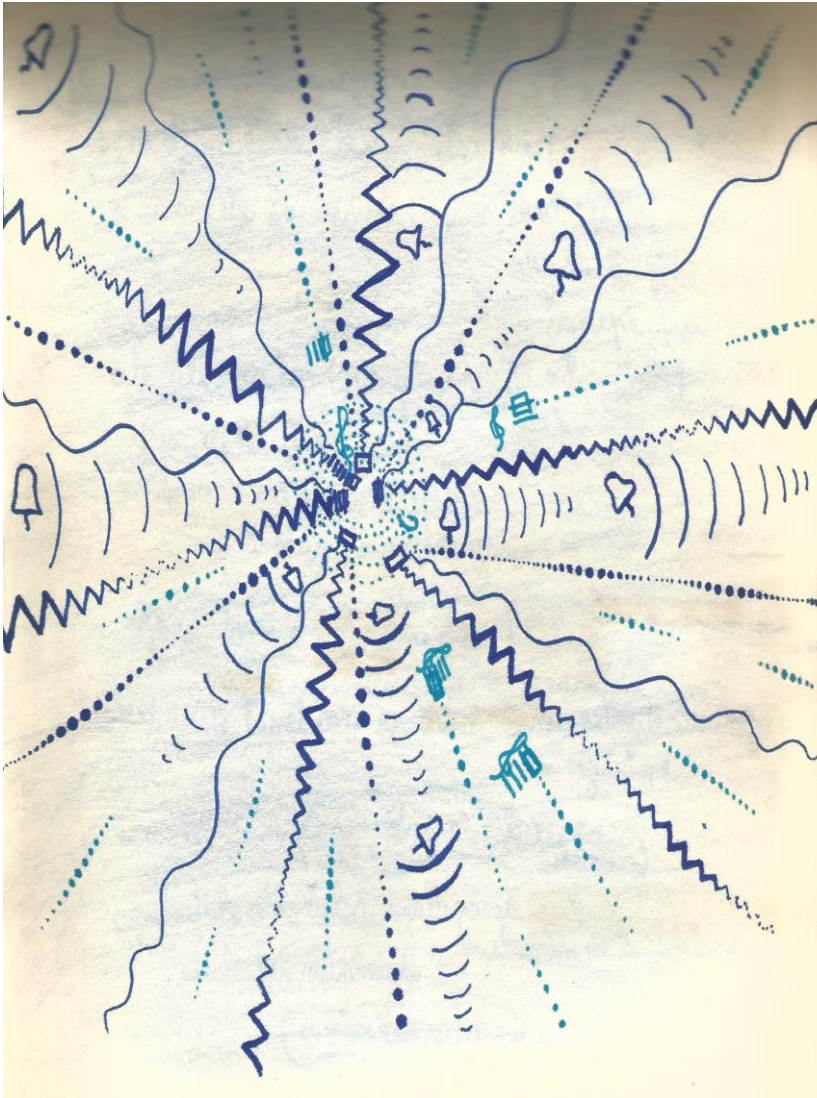
În lucrarea CROMOSON senzațiile vizuale provocate de către obiectele din jur, în funcție de parametrul **culorii** lor, sunt „**traduse**”, în imaginația mentală a subiectului, doritor să experimenteze o astfel de practică muzicală, **în sunete muzicale**. Iar această sonorizare lăuntrică este „așezată” pe

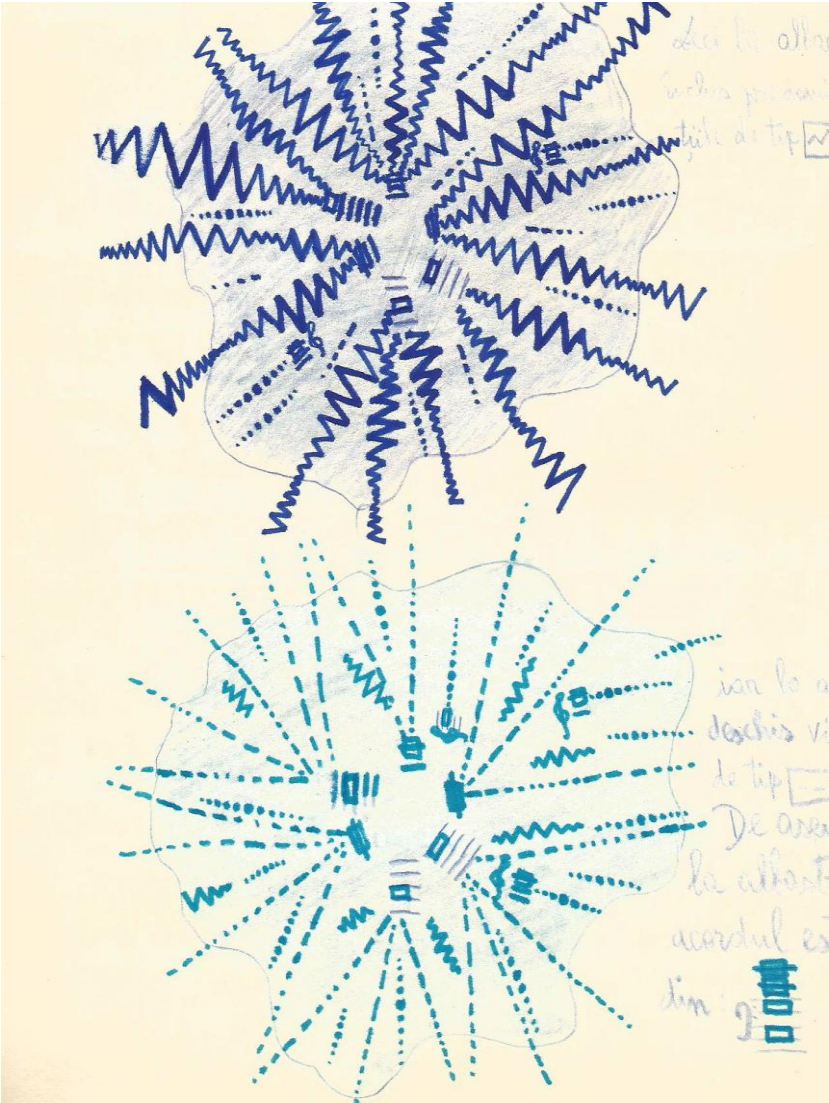
spectrul rezonanței naturale. Linia melodică (acolo unde există) capătă o direcție ASCENDENTĂ (1) sau ASCENDENTO-DESCENDENTĂ (2) sau DESCENDENTĂ (3) în funcție de tipul de lumină existent în context. Atunci când este **lumina soarelui** (lumina de zi) se produce cazul (1); când în locul respectiv, deși zi, este **umbră** se practică (2); iar când suprafața este luminată seara (noaptea) de **lumina artificială** se va imagina varianta (3).

a. **Obiectele albastre**, în lumina soarelui, își găsesc echivalențele în *primele 5 armonice* (ale unei fundamentale DO), aflate într-o *ipostază statică*, cu sonorități de clopote, în registrul grav.

The image shows a handwritten musical score on aged paper. At the top left is a simple drawing of a sun with rays. Below it, there is a paragraph of text in blue ink, written in Romanian. The text discusses the concept of 'blue objects' and their resonance in the light of the sun, relating it to the first five harmonics of a fundamental D note. Below the text, there are several musical staves. The top two staves show a series of blue dots, representing a static harmonic structure. The lower staves feature a complex, wavy blue line that oscillates between the staves, with some rhythmic markings and a large 'M' on the left side.

Riveste la lumina soarelui și ascultă îndelung, cu auzul interior, cântarea cerului albastru sau a florilor albastre (percepute ca făcime de cer sau ca miste rezonatori ai acestuia), ca și cum vîntul lui lupolă (în cazul cerului) sau micile supe ale florilor ar vibra așa:

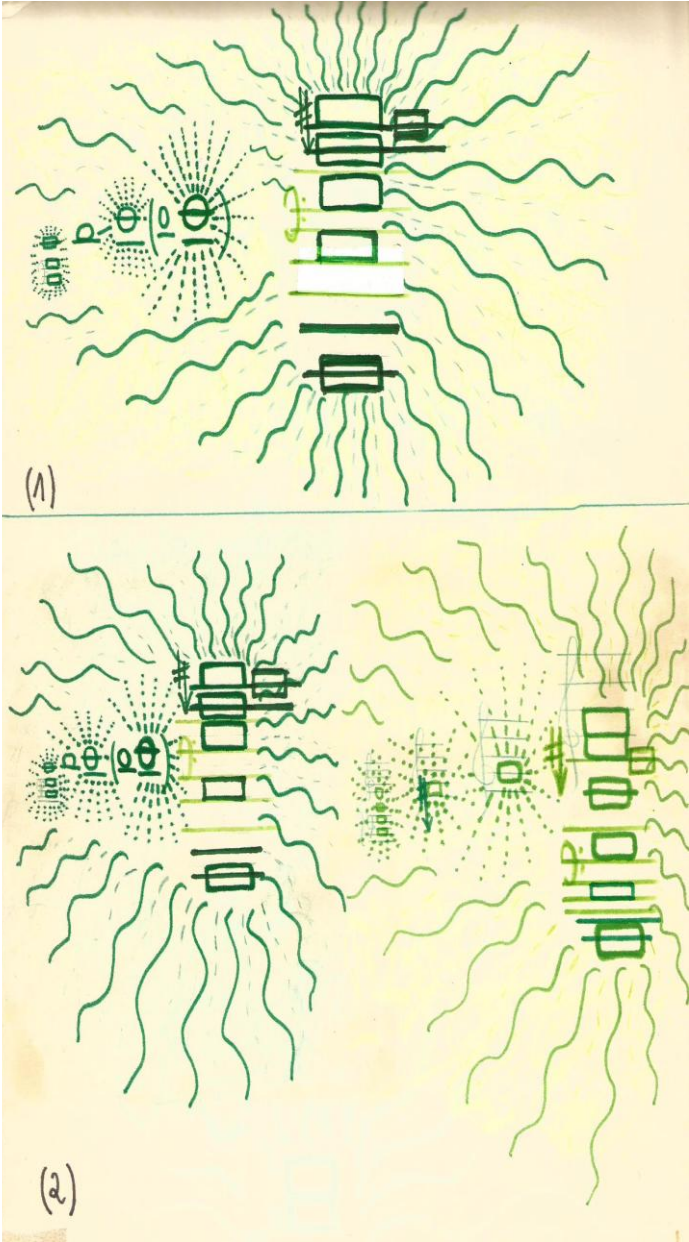

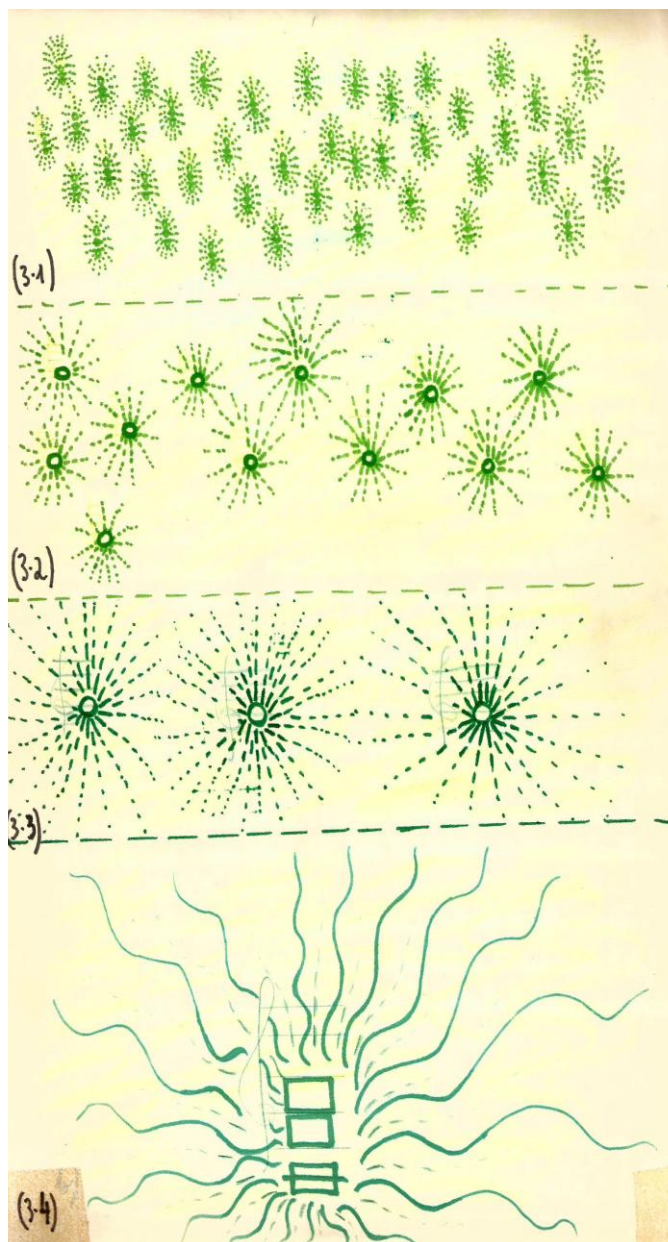

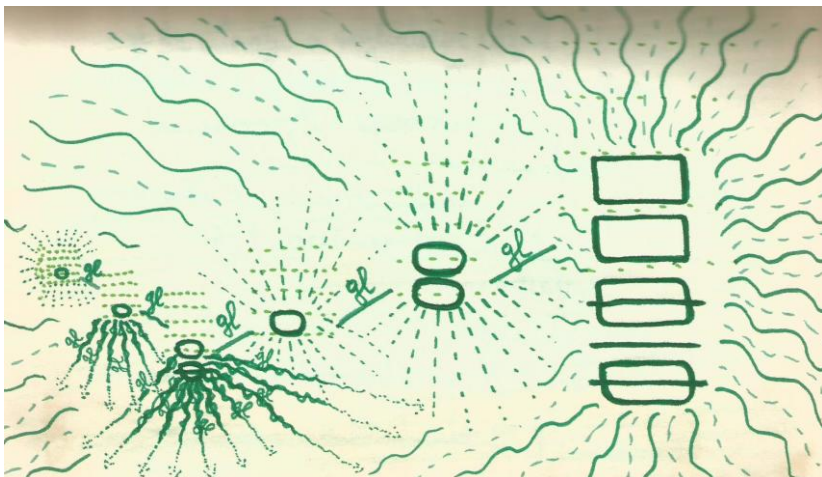
b. **Obiectele verzi**, luminate de soare, își află corespondența în mișcarea lentă și ascendentă, cuprinsă între armonicile 6 – 11.

Riveste la lumina nearelui și ascultă, îndelung, cu auzul interior, cântarea ierilor, a șurșetelor, a arborilor, etc. ca și când erau șile, șurșetele femeilor, câmpul cu iarba, livada, podurile cu vâșna așă:

(vorbă ascultă)

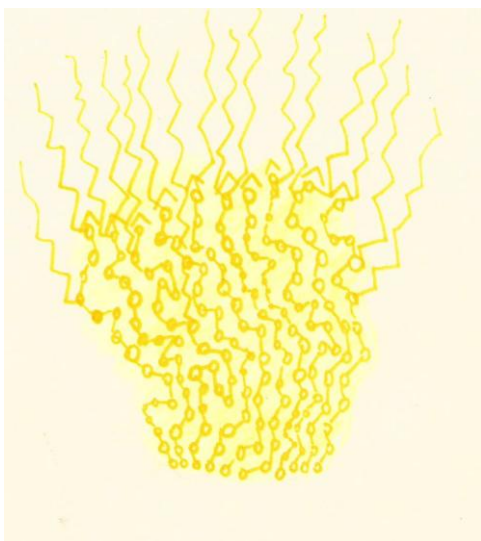
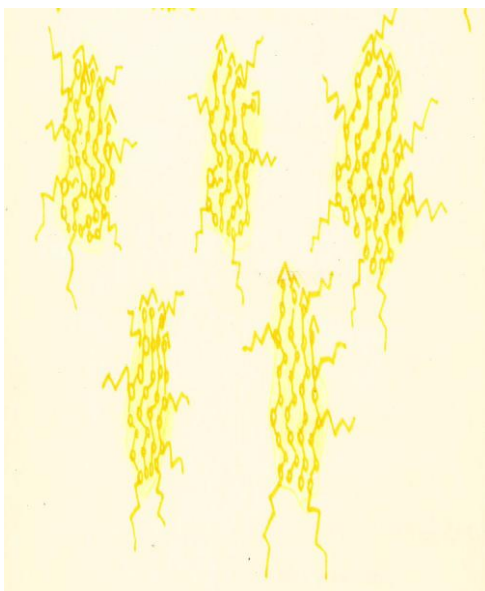

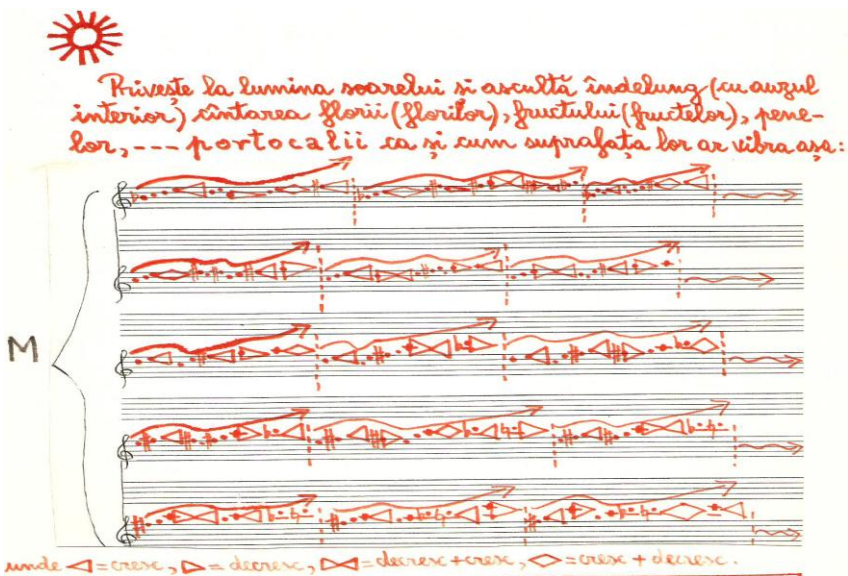

c. **Obiectele galbene**, excită, în imaginația subiectului practicant, o *mișcare sonoră moderată și ascendentă* între armonicile 7-13 (registru mediu).

Priveste la lumina zilei (a soarelui) și ascultă îndelung (cu auzul interior) cântarea florilor, fructelor, păsărilor (sau animalelor) galbene, a funzelor îngălbenite de toamnă ca și cum suprafața, cupa sau corpul lor ar vibra așa:

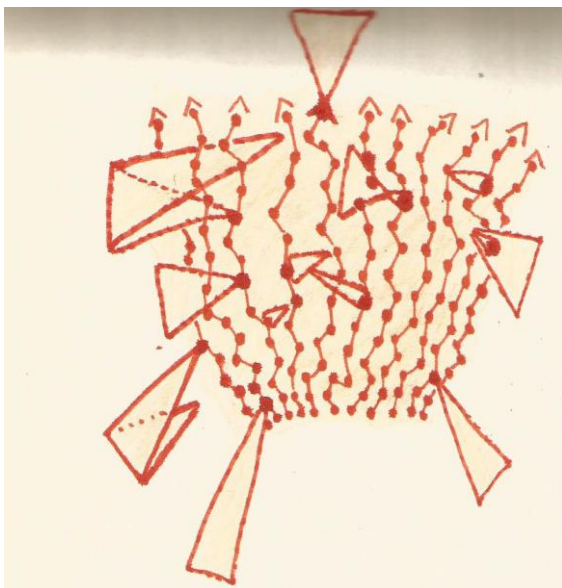
d. **Obiectele portocalii** provoacă o *dinamică acustică rapidă* (în acut) între *armonicile 8-16*.

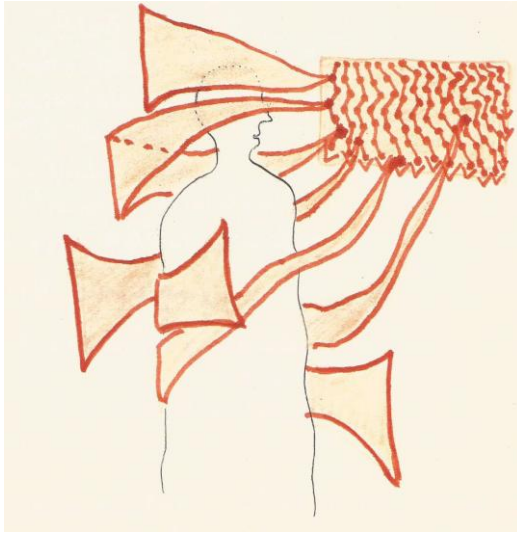

Privește la lumina soarelui și ascultă îndelung (cu auzul interior) cântarea florii (florilor), fructului (fructelor), penelor, --- portocalii ca și cum suprafața lor ar vibra așa:

M

unde \triangleleft = creștere, \triangleright = scădere, \blacktriangleright = scădere + creștere, \blacktriangleleft = creștere + scădere.

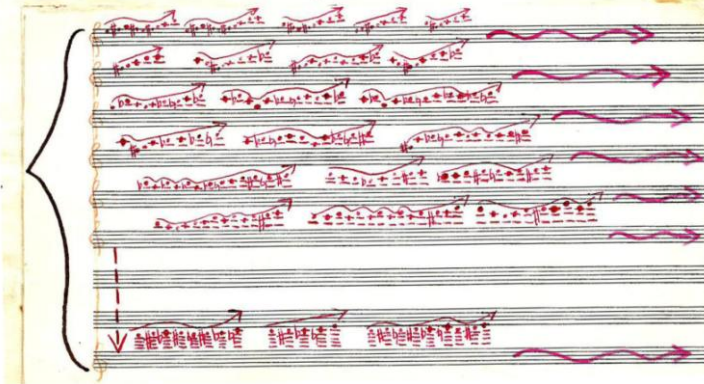

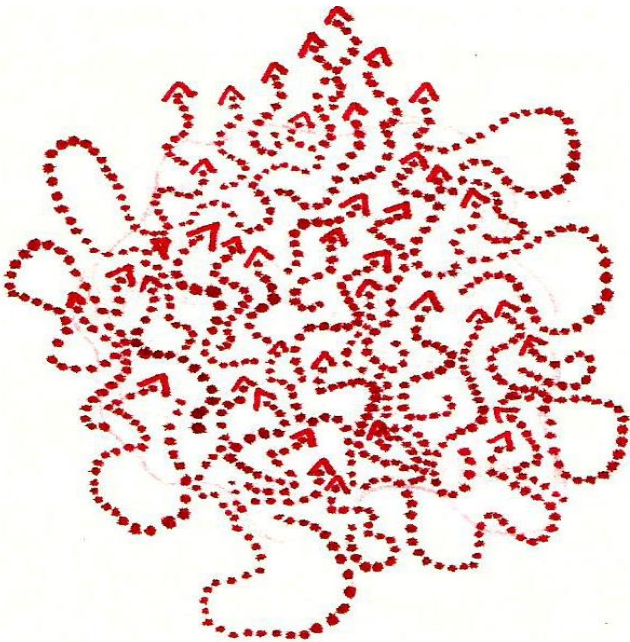

e. **Obiectele roșii** incită o *agitație fonică ultrarapidă* (în supraacut) cu *armonicele superioare* (începând cu 10).

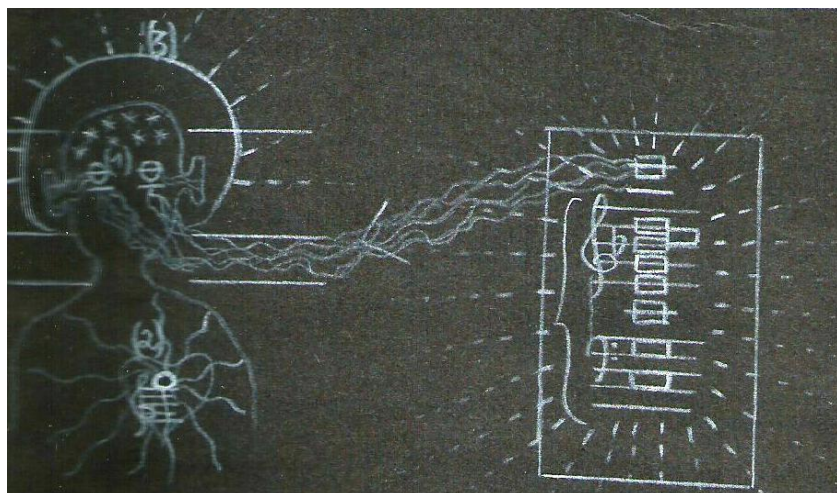
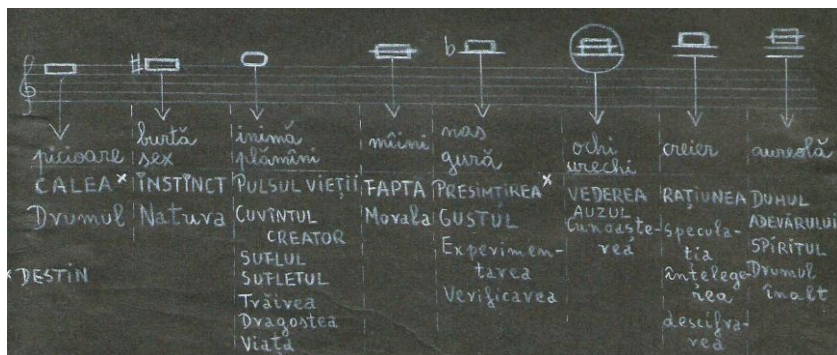

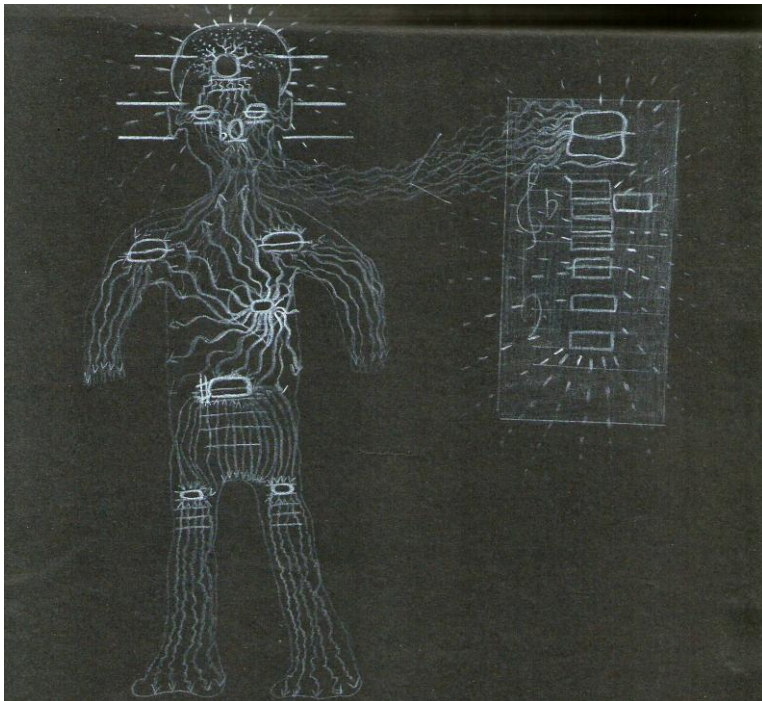
Priveste la lumina zilei și ascultă îndelung, cu auzul interior, *sîntarea flozii (florilor), a fructului (fructelor), a legumilor, a penelor, etc. roșii ca și cum suprafața lor, corpul lor ar vibra, ar cînta așa:*

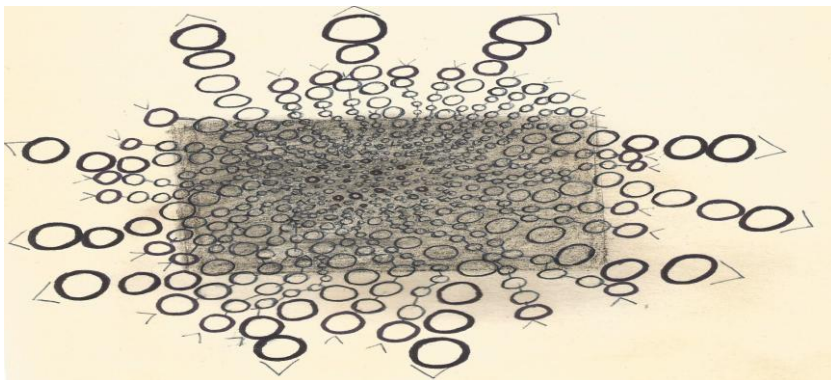

f. **Obiectul alb** convoacă o *melodie*, ale cărei sunete se scurg terapeutic din aură până în picioare. În acest caz **DO**-ul se absoarbe în *ochi*, **urcând** spre *creier* pe **RE** și, mai apoi, în *aură* pe **MI** (ca o vibrație solară). Sau, coboară de la ochi spre *nas - gură* pe **SI bemol**, apoi în *mâini* pe **LA**, după aceea în *inimă-plămâni* pe **SOL**, după care în *viscere (burtă)* sau la *baza coloanei vertebrale (chakra rădăcină)* pe **FA#** și, în cele din urmă, pe **mi** (cu o octavă mai jos față de primul) în *picioare*.

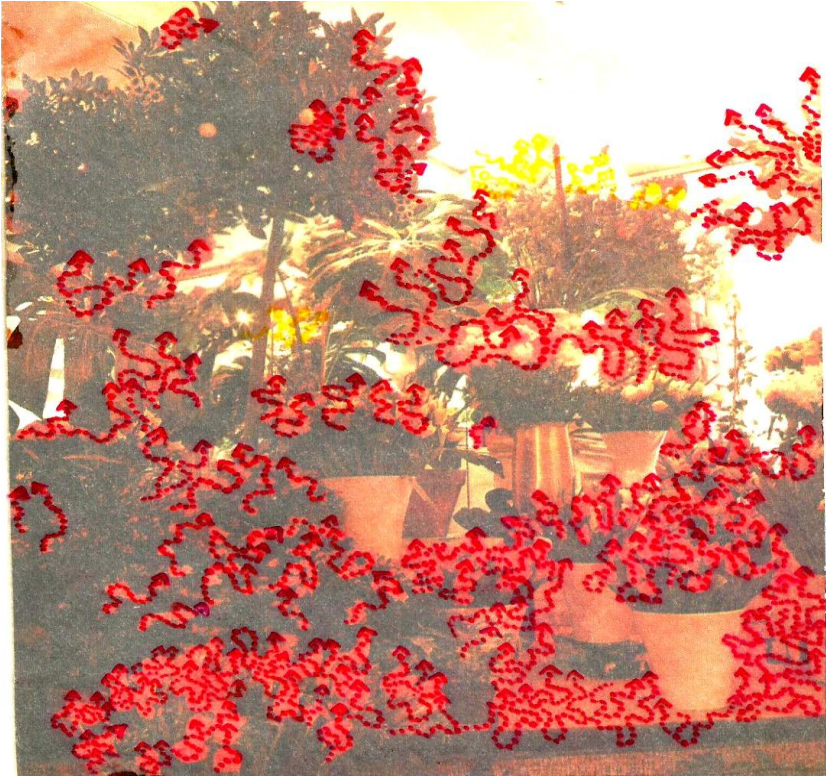

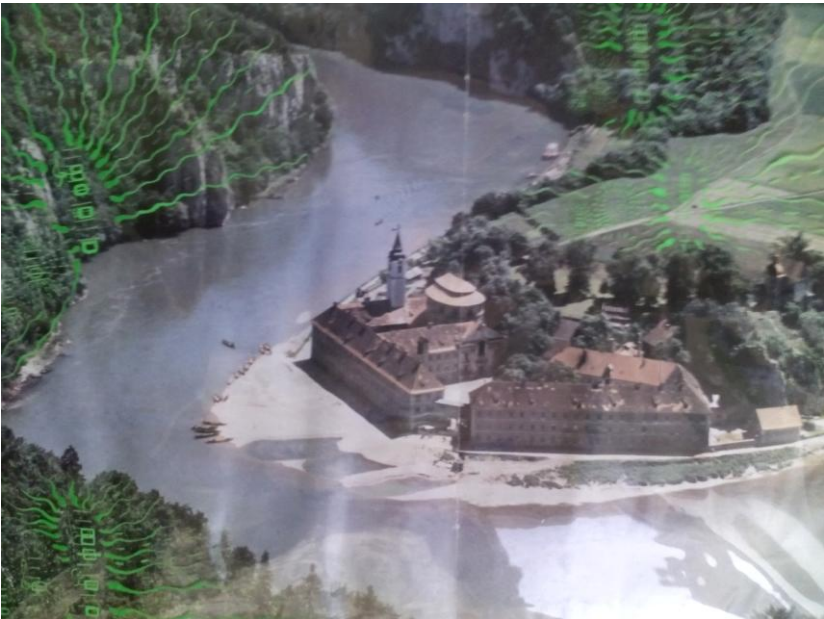
g. Obiectul negru stârnește un *cluster* agresiv.

3. În funcție de senzațiile vizuale (produse de obiectele) întâlnite în cale, imaginația subiectului meloman crează o diversitate de muzici, ce sunt „țesute” în mintea sa.

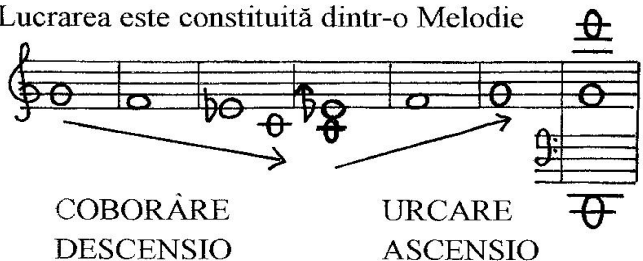

SUNETE „îmbrăcate” în IMAGINI VIZUALE CREZI CĂ VEI PUTEA SINGUR? (1976) (muzică imaginară)

I. Lucrarea este constituită dintr-o Melodie

În prima jumătate se pune în evidență un **DESCENSIO**, iar în a doua un **ASCENSIO**, 2 figuri melodice *arhetipale* ce dezvăluie **Arhetipul SCĂRII**.

În plan vizual și pictorul Marin Gherasim a realizat un tablou celebru, care sublimează Arhetipul SCĂRII (1977). Aici este sugerată Esența tuturor Scărilor posibile, dincolo de reprezentările lor istorice sau geografice.

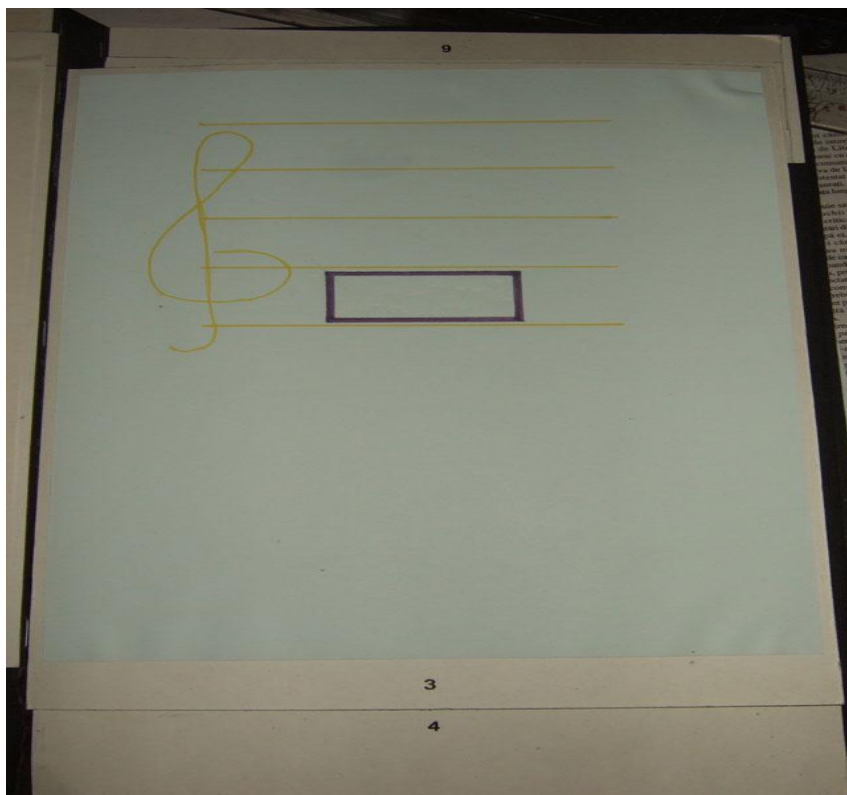

Fiecare sunet al acestei Melodii trebuie să fie imaginat în felul următor:

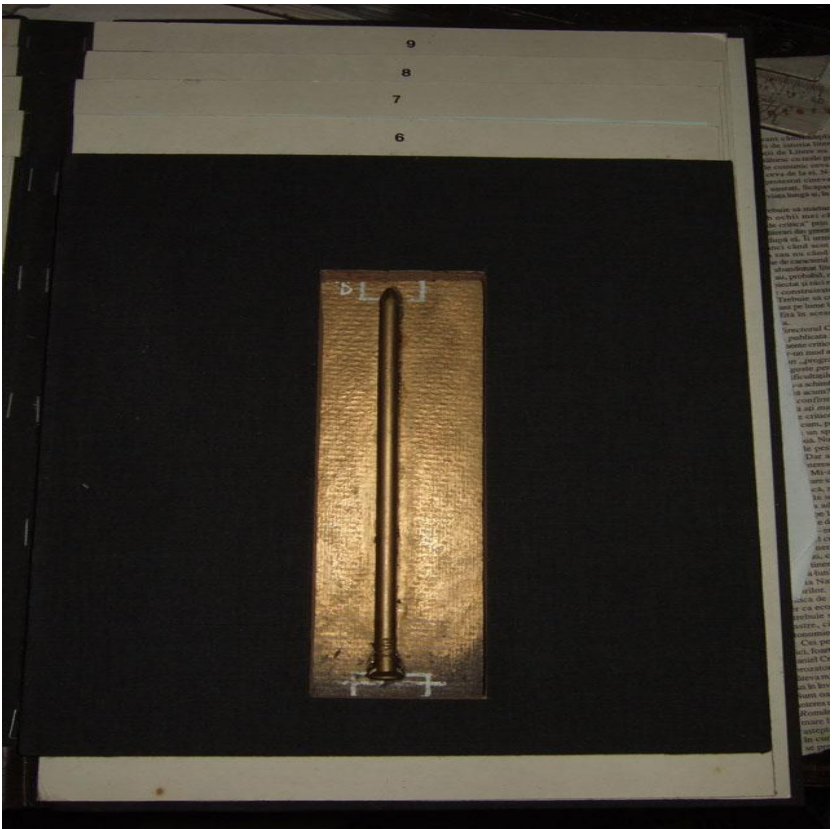
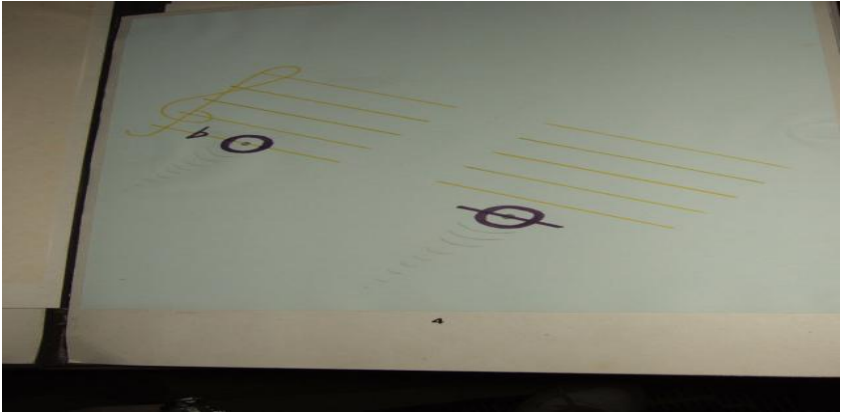
- a. **SOL** la coborâre, ca un **fluviu descendent**, ca o **cascadă**, o **flacăără** și un **vânt puternic coborâtor**.

The image shows a page from a music book. At the top, there is a treble clef drawn in yellow on a five-line staff. Below the staff, a purple rectangular box is drawn. Underneath the box, there is a dense, vertical pattern of wavy lines in red and blue, representing a sound or melody. The lines are drawn in a way that suggests movement and texture, consistent with the instructions in the text above. At the bottom of the page, there are three horizontal lines labeled 2, 3, and 4.

b. **FA** (descendent), ca **vibrația unei pietre de cristal**.

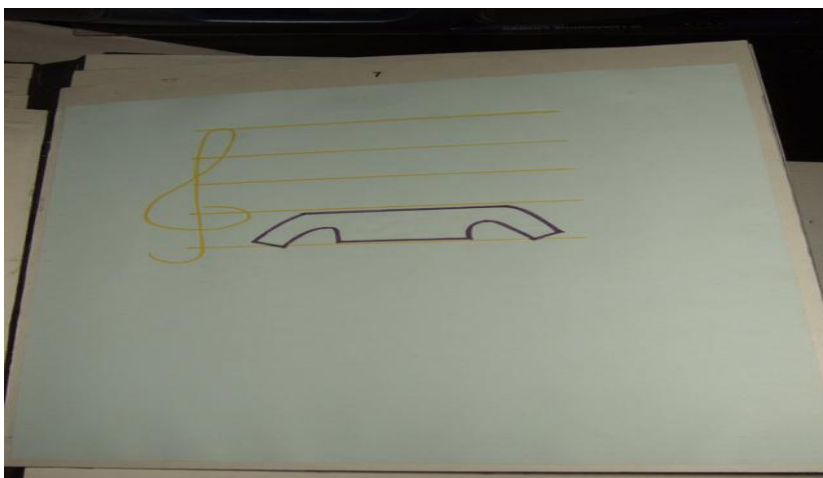

c. **MI bemol** și **DO** (descendent) dar, mai ales, **intervalul DO-MI bemol spre becar**, ca un **CUI**, cu care subiectul practicant își „*străpunge*” *impulsurile negative*. Fiecare măsură (sunet, interval, acord) va fi considerat ca o etapă, un moment al unui **Ritual individual și lăuntric**. Măsura în care apare intervalul DO-MI bemol spre becar, este momentul central al acestui Ritual. Respectiva măsură reprezintă Altarul său, din care se extrage **CUIUL intervalic**, ce stă inițial „*ascuns*”, *tăinuit*, *adăpostit* și care devine „*arma*” intimă și eficientă, în lupta subiectului practicant cu el însuși, cu părțile sale întunecate, negative.

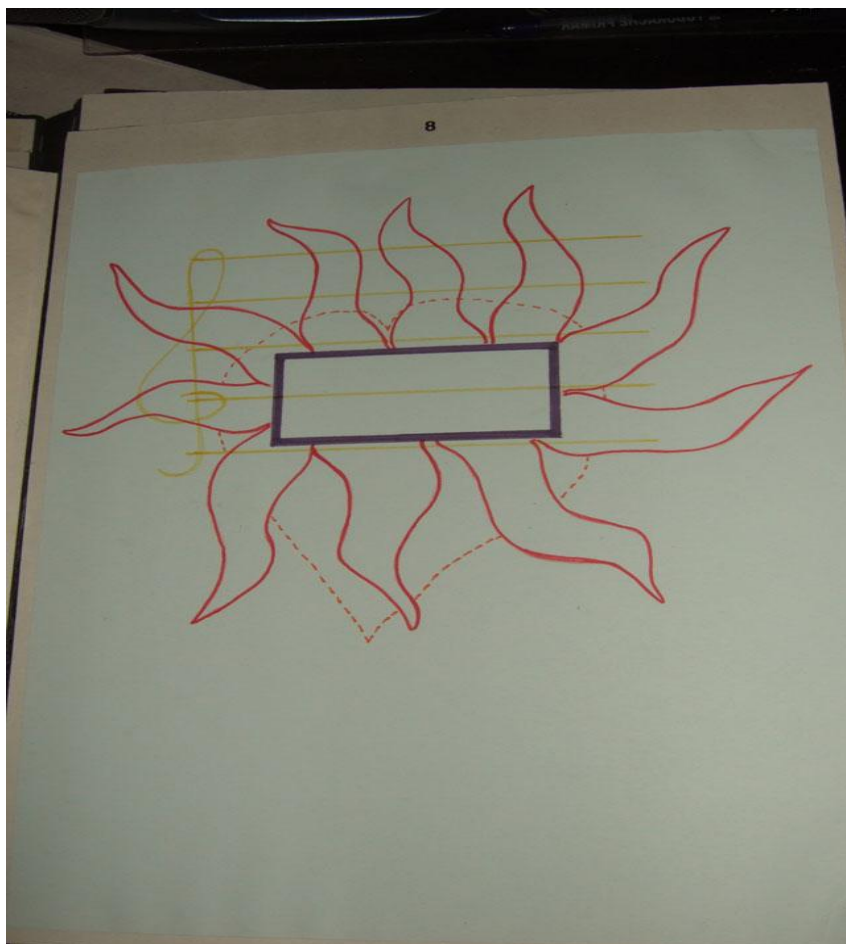

d. FA (la urcare) va fi imaginat ca o **cămașă pe care o îmbracă** subiectul practicant.

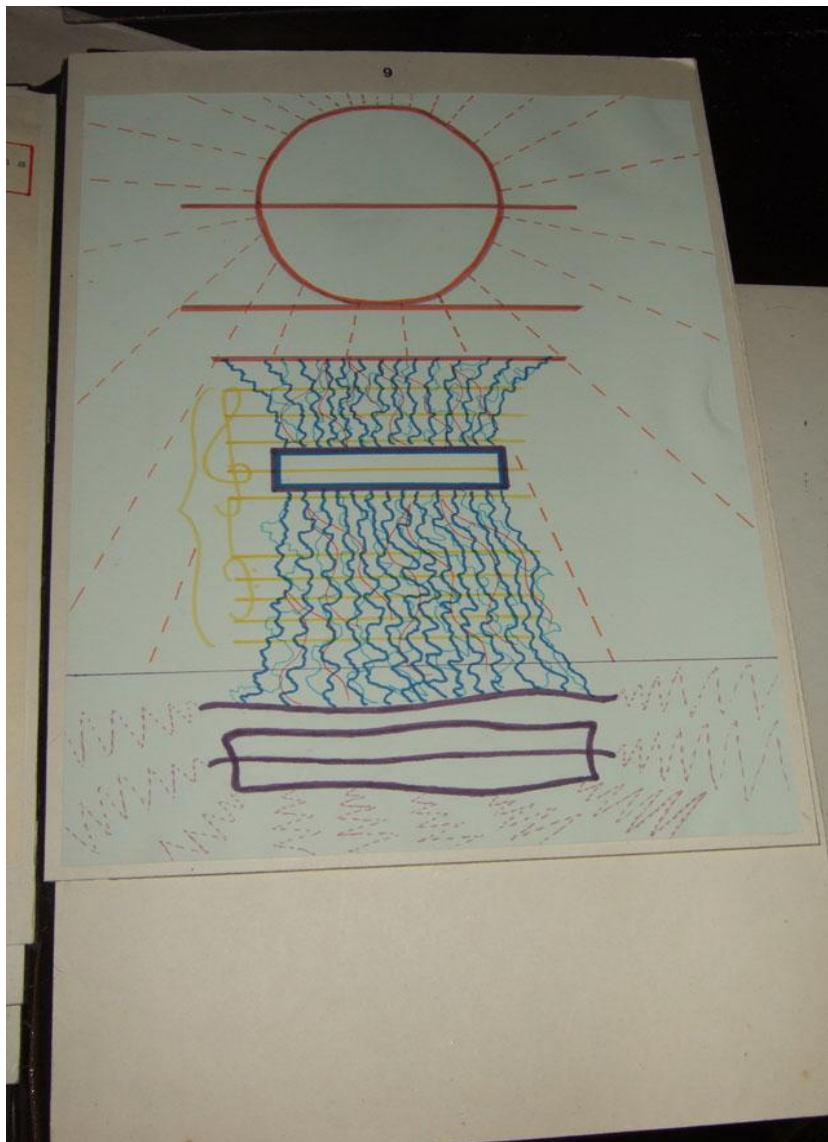
e. **SOL** (ascendent) ca o **flacără în inimă**.

f. **Acordul DO-SOL-MI** ca un **COPAC** (rădăcina DO, tulpina SOL și coroana MI). Acesta este momentul culminant al Ritualului, când subiectul practicant se identifică cu **Sinele Superior₁**, ce ia chipul acestui copac Trisonic.

Se mai observă, la capătul acestei Melodii, și **cadența IV-V-I** (perfectă compusă), ce conferă lucrării un statut **METATONAL**, cât și Trisonul major, ce reperează **Arhetipul**

TRINITAR. El stă la baza dogmatică a religiei creștine: Dumnezeu Tatăl, Fiul și Sfântul Spirit (Duh), cât și a celor hinduse: Brahma, Shiva (+Shakti) și Vishnu.

Fiecare sunet, interval sau acord al Melodiei ar trebui să fie imaginat în minute, ore sau zile, săptămâni, luni sau chiar ani. În acest ultim caz, întreaga Melodie ar necesita parcurgerea în 7 ani. Iar în celelalte situații în 7 luni, 7 săptămâni, 7 zile, 7 ore sau 7 minute.

Titlul lucrării („Crezi că vei putea singur?") apare pe ultima pagină a partiturii ca o interogație, ca o provocare.

La fiecare măsură există și un text îndrumător.

Cele 2 partituri („Cromoson" sau „Cântarea obiectelor" și „Crezi că vei putea singur?") sunt unicate, deci nu suportă multiplicări, acest fapt constituind și o reacție la „Galaxia Gutenberg", adică la ideea democratizării surselor de informație (a situației actuale).

Bibliografie

- Octavian Nemescu: *Muzica imaginară, consecință și potență* – revista „Arta” Nr.10-11/1982
- Grete Tartler: *Muzica imaginară* – Melopoetica – Ed. Eminescu/1984
- Irinel Anghel: *Muzica imaginară* – Orientări, Direcții, Curente ale muzicii românești din a doua jumătate a secolului XX – Ed. Muzicală a U.C.M.R./1997
- Dan Dediu: *Experimentul muzical românesc între anii 1960-1996* – EXPERIMENT în arta românească după 1960 – CSAC/SCCA Centru Soros pentru artă contemporană/1997
- Valentina Sandu Dediu: *Recuperarea originilor sacre ale muzicii* – Muzica românească între 1944-2000 – Ed. Muzicală/2002